

<https://doi.org/10.62837/2026.4.390>

NAİLƏ SƏMƏDOVA
filologiya elmləri doktoru
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
E-mail: naillesamadova@yahoo.com

SƏMƏD VURĞUN PUBLİSİSTİKASINDA MÜƏLLİF ŞƏXSİYYƏTİ

Müəllif mövqeyi ən fəal yaradıcılıq növü olan publisistik əsərlərdə daha qabarıq nəzərə çarpır. Publisistikada təsvir və təhlillə yanaşı sənədlilik, gerçək fakta əsaslanma və şəxsiyyət amili meyar sayılır. Məlumdur ki, müəllif obrazının əksi, əsasən, xatirə ədəbiyyatına aid xüsusiyyətdir. Bununla belə, publisistik əsərlərdə də müəllif obrazının əhəmiyyətli mövqeyi vardır.

XX yüzil Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Səməd Vurğun iri həcmli xatirələr yazmamışdır. Bu yəqin ki, onun dünyasının erkən dəyişməsilə əlaqədardır. Onun müxtəlif dövrlərdə qələmə aldığı tərcümeyi hal nümunələrində həyatının dəyişkən anları təsvir edilmişdir. Lakin şair özünün publisistik əsərlərində həyatı, yaradıcılığı ilə bağlı fikirlər səsləndirmişdir. Burada Səməd Vurğun şəxsiyyəti – müəllif “mən”i açıq-aydın nəzərə çarpır.

Səməd Vurğun yazıçı və bəstəkarların yaradıcılıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə həsr olunmuş müşavirədəki çıxışında öz həyatından bəhs edərək yazır: “Mənim həyatım qəribə bir şəkil alıb: səhər saat 10-dan axşam saat 10-a kimi günümü yaradıcılığımın heç bir daxli olmayan müxtəlif yığıncaqlarda keçirirəm. Bütün gün şəhərin o baş-bu başına gedir, evə yorğun qayıdıram. Bu da yaradıcılıq fantaziyama xeyli təsir göstərir, onu zəiflədir. Bizə şərait lazımdır” [4, s.20]. Şair “Nəcəf bəy Vəzirovun unudulmaz xatirəsi” yazısında uşaqlıq dövrünü xatırlayır: “1920-ci ildə hələ yeniyetmə ikən əyalət şəhəri Qazaxda klubda həvəskarlardan ibarət kiçik bir dəstənin ifasında ilk dəfə “Müsibəti-Fəxrəddin” tamaşasını görmüşdüm. O vaxtdan 35 il keçmişdir. Həmin illər ərzində mən bu diqqətəlayiq əsərin müəllifini böyük mənəvi razılıq və təşəkkür hissi ilə çox tez-tez xatırlamışam. Əlbəttə, mən o zaman hələ yazıçı deyildim və bir çox əsərlərlə, xüsusilə, dramaturgiya əsərləri ilə tanışlığım yox idi. Sonralar bir çox əsərləri oxumağıma və teatrlarımızın səhnəsində görməyimə baxmayaraq, mən indi də “Müsibəti-Fəxrəddin” əsərini 35 il bundan əvvəl keçirdiyim güclü bir hiss ilə xatırlayıram” [4, s.301].

Səməd Vurğun 1934-cü ildə qələmə aldığı “Mən necə yazıram” məqaləsində qeyd edir ki, “şəxsi həyatımda yaşadığım, yaxından tanış olduğum hər hadisəni daha tez, daha bədii yazı bilərəm. Mən o hadisəni, o insanı günlər, həftələr, aylarca düşünürəm, yaşayıram, onlarla birlikdə sevinir, ağlayır, çırpınır, vuruşur, sonra

yazıram. Mən bunu sənətkarın sənətə qarşı səmimiyyəti kimi yenə iddia edirəm və təzə başlamış yazıçılarımıza da məsləhət görürəm” [4, s.5].

“Azərbaycan” epopeyası” adlı kiçik həcmli yazısında öz tərcümeyi-halından, 1937-ci ilə qədərki yaradıcılığından bəhs edən şair ata-anasının yoxsul kəndli olduğunu, uşaqlıqdan təhsil almağa böyük həvəs bəslədiyini, 1926-cı ildən yazmağa başladığını, şeirin onun üçün ideal, poeziyanın isə ikinci həyat olduğunu qeyd edir.

Böyük şairin maraq dairəsi olduqca geniş olmuşdur. Musiqi aləmində yazıçıların sözünün o qədər də mötəbər sayılmadığını etiraf etsə də, tədbirlərin birində muğamatı sevən bir adam kimi çıxış edərək musiqi əsərləri haqqında dəyərli fikirlər söyləyir. Səməd Vurğun iç dünyasını sərgiləyərək “Koroğlu” operasının tamaşasında kövrəldiyini nəzərə çatdırır: “Qırat gedən zaman çalınan musiqi adamı ağladır. Lakin mənim ağlamağım bədbinlik ağlaması deyil. Mən özüm-özümə dedim ki, buradakı musiqi əsl həqiqi musiqidir” [4, s.72]. O, Avropa musiqisinə meyl edib milli musiqiyə barmaqarası baxanların düzgün hərəkət etmədiklərini vurğulayır və özünü misal göstərir: “Mən Avropa mədəniyyətini çox sevirəm. Bütün Avropa yazıçılarını bacardığım qədər oxumuşam. Ancaq öz yaradıcılığımı ölənə qədər Füzulinin, Vaqifin üzərində aparacağam” [4, s.73]. Böyük istedadla malik şair özünə tənqidi yanaşaraq – “... mən bir oxuyan üçün qəzəl yazıb verməmişəm. Çünki Füzulinin şeiri qabağında mənim ən yaxşı şeirlərim belə plovdan sonra bozbaşa bənzəyir” [4, s.74] – deyər bildirir.

Səməd Vurğun xanəndələrin “Humayun”, “Şüştər”, “Dügah” muğamlarını unudub, yalnız “Segah” ifa etdiklərini və onların bu muğamları da oxumalarının tələb edilməli olduğunu qeyd edir. O bu və ya digər müəllifin həyat və yaradıcılığından, tamaşalarından və ya elmi işlərindən bəhs etdiyi, demək olar ki, hər bir məqaləsində, öz fikir və duyğularını ön plana çəkir. Məsələn, “Vaqif haqqında” məqaləsində “Böyük şairlərimizdən olan Vaqifin həyat və taleyi məni uzun illər boyu düşündürmüşdür” [4, s.15]; “Məhəbbət dolu ürək” məqaləsində “Taras Şevçenkonun yaradıcılığı ilə mən hələ gənc yaşlarımda, iyirmi beş il bundan qabaq tanış olmuşam. Şairin obrazı ilə isə daha əvvəl tanış olub doğmalaşmışam” [4, s.16]; “Cəfər Cabbarlı böyük bir sənətkar kimi” məqaləsində “Mən Cəfərin yaradıcılığında böyük bir realizmin təbiəti ilə həmahəng olan böyük bir romantizm görürəm [4, s.113]; “Bədii həqiqət adından” yazısında “Mən filosof deyiləm və bir çox fəlsəfi məsələlərdə fəlsəfə biliciləri ilə mübahisə edə bilmərəm. Amma mənə elə gəlir ki, heç bir kəsin mənəvi aləmində mütləq təmiz şəkildə ideologiya mövcud deyildir” [4, s.132] və “... əgər mən müharibəni yaşamasaydım, bəlkə də, təfəkkürümdə xeyir və şər fəlsəfəsi doğulmazdı” [4, s.133]; “Xeyirli və mənəli gülüş” məqaləsində “Mən komediyadan mənəli gülüş tələb etdiyim zaman heç bir “fəlsəfə” və “filosofçuluq” niyyəti güdmürəm. Çünki komediya janrı dram, yaxud faciə deyil, komediya hər zaman bizi düşündürməyə də bilər” [4, s.145]; “Sevil” operasının tamaşası haqqında “Mən “Sevil” operasının bir neçə tamaşasında olmuşam. Hər dəfə tamaşaçıların böyük

heyranlıqlarına şahid olmuşam” [4, s.247]; elmi şurada Cəfər Xəndanın doktorluq dissertasiyası haqqında “Bu işin dərinliyi, genişliyi məni sevindirdi və özünə cəlb etdi. O öz dissertasiyasında bizə çoxlu yeniliklər verib. O bizim ədəbiyyatımızı qiymətli məlumatlarla zənginləşdirib” [4, s.176] yazaraq öz münasibətini bildirir, Abdulla Şaiqin “Nüşabə” əsərinin tamaşasının müsbət keyfiyyətlərini və çatışmazlıqlarını qeyd edir.

Səməd Vurğun daima sadə zəhmət adamları ilə görüşərdi. “Muğanın yeni dövrünü” oçerkini oxuyarkən bu dahi şəxsiyyətin necə sadə və səmimi insan olduğunun bir daha şahidi oluruq. Əmək qəhrəmanı Bayram Cəfərovla görüşündə Səməd Vurğun yazır: “Mən onun qüvvətli qollarının möhkəm əzələlərindən yapışaraq “bu qollar məndə olsa, mən də qəhrəman olaram” deyə zarafat edirəm” [4, s.218]. Şairin “Bir səhər” oçerkində isə cəbhəçi İdris Vəliyevlə 1942-ci ildə Moskvada baş tutan görüşü qələmə alınır. Görüş olduqca canlı təsvir edilmişdir. Dialoqlar, bədii təsvir vasitələri şairin həm zəngin daxili aləmini, həm insanlara qayğıkeş, isti münasibətini, həm də həyata baxışlarını, dünyagörüşünü göz önündə canlandırır. Onu da nəzərə çatdırmaq lazımdır ki, “Bir səhər” oçerkinin Səməd Vurğunun avtoqrafı olduğu ehtimal edilən ərəb əlifbası ilə qələmə alınmış əlyazması Məmmədli Sidqinin Əlyazmalar İnstitutundakı şəxsi arxivində qorunur [3].

Şairin publisistik əsərlərində şəxsiyyəti, obrazı daha aydın nəzərə çarpır. Belə ki, “müəllifin obrazı o vaxt canlı və dolğun çıxır ki, o böyük hadisələrlə yaşayır, zamanı düşündürən böyük ictimai-siyasi əxlaqi problemlərlə məşğul olur. Xalqın ən yaxşı arzu və əməllərini ifadə edir. Həyata seyrçi kimi baxmır, əksinə fəal münasibət bəsləyir. Mənfiliklə ciddi konfliktə girir... Buna görə də əsərlərin taleyi hadisələrin aparıcısı olan müəllifdən, onun obrazının xarakterindən asılıdır” [2, s.199].

Məqalələrinin birində Səməd Vurğun yaradıcılığında Mayakovski poeziyasının təsiri olduğunu qeyd edir: “Öz keçdiyim yaradıcılıq yoluna nəzər salanda aydın görürəm ki, bir şair kimi mənim inkişafımda, heç şübhəsiz, Mayakovski poeziyasının nəcib təsiri olmuşdur. Onun poeziyası indi də yaradıcılıq işində mənim yol yoldaşımdır” [4, s.211]. Şair bunu yaradıcılığında konkret nümunələrlə göstərir. Ümumiyyətlə, “Vladimir Mayakovski və şeirimiz” məqaləsində Səməd Vurğun, əsasən, öz əsərləri haqqında danışır və onların rus şairinin yaradıcılığı ilə nə dərəcədə səsleşdiyini diqqətə çatdırır.

1939-cu ildə I çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin II sessiyasındakı çıxışında Səməd Vurğun dil məsələlərinə toxunur, dilimizə daxil olan bütün sözlərin yazılışının Azərbaycan dilinin xüsusiyyətlərinə tabe edilməsini vurğulayır və xarici sözlərin dilimizdə işlədilməsinin heç bir vaxt bu dili sıxışdırma bilməyəcəyi, əksinə dili daha da zənginləşdirəcəyi qənaətinə gəlir. Səməd Vurğun eyni zamanda Azərbaycan dilində öz sözlərimiz olduğu halda əcnəbi sözlərin işlədilməsinin də əleyhinə olduğunu bildirir. O dövrdə işlənən “okrujeniye”, “mobilizatsiya”, “finans”,

“kultura” və s. bu kimi sözlərin yerinə “mühasirə”, “səfərbərlik”, “maliyyə”, “mədəniyyət” işlədilməsini irəli sürür.

Şair şeirlərinin dili üzərində necə işlədiyi barədə yazır: “Mən şeirlərimin dili üzərində çox çalışıram. Hər kəsin anlaya biləcəyi sadə kəlmələr işlətməklə geniş kütlə daxilindəki ifadə formalarından da istifadə edirəm” [4, s.5].

1954-cü ildə sovet yazıçılarının II Ümumittifaq qurultayındakı məruzədə Səməd Vurğun ideal qəhrəman obrazına toxunur: “Mənim fikrimcə, özü də mən bunu inamla deyirəm, ideal qəhrəman ola bilməz və olmamalıdır, çünki ideal qəhrəman, mənim fikrimcə, ən yüksək insani, mənəvi keyfiyyətləri özündə təcəssüm etdirən müsbət qəhrəmanın sintetik obrazıdır” [4, s.288]; “Mən ideal qəhrəmanın tərəfdarı olsam da, yenə də onu bizim poeziyamızın əsas probleminə çevirmək istəmirəm. Ədəbiyyat ideal qəhrəmansız da yaşaya bilər, lakin ədəbiyyatı idealsız təsəvvür etmək olmaz” [4, s.290].

Azərbaycan mətbuatının yubileyilə əlaqədar məqaləsində Səməd Vurğun yaradıcılığının inkişafında mətbuatı yüksək qiymətləndirir: “Mən öz yaradıcılığımın təşəkkül tapıb inkişaf etməsində mətbuatımızın görkəmli roluna hədsiz dərəcədə minnətdaram. Mənim ən yaxşı şeirlərim, poemalarım, tənqidi və publisist məqalələrim, oçerklərim və başqa yazıları ilk dəfə qəzet və jurnallarımızın səhifələrində dərc edilmişdir. Mətbuatımız yaradıcılığımın genişləniş zənginləşməsinə kömək etmişdir [4, s.232].

Şairin “mən epik mövzuların yalnız epik əsərlər yazan şairlər üçün, lirik mövzuların isə yalnız “təmiz” lirik şeirlər yazan şairlər üçün mövcud olduğunu təsdiq edən adamların fikri ilə şərik deyiləm” [4, s.237] kimi qənaətləri yaradıcılıq “mən”ini daha aydın canlandırır. Səməd Vurğun – hər yazıçıdan dramaturq ola bilməz – söyləyərək fikrini belə əsaslandırır: “... yüksək insan xarakterlərini yaratmaq, kəskin ictimai konfliktlər qurmaq və bütün bunları mahir səhnə dili ilə ifadə etmək dramaturqun qarşısında duran əsas tələbdir. Bunsuz dram əsəri yarana bilməz. Odur ki, bəzən gözəl bir şairin, yaxud nasirin yazmış olduğu “dram” əsəri çox sönük də ola bilər” [4, s.75].

Səməd Vurğun məruzə, çıxış və məqalələrində “yurdsevərliyi təbliğ etmiş, öz soydaşlarını bu müqəddəs hissi yüksək tutmağa çağırırmışdır. Onun fikrincə, vətənpərvərlik insan hissələri içərisində ən müqəddəs, əbədi, tərəqqi və inkişafa təkan verən amillərdən bəlkə də ən mühümüdür” [1, s.191]. Bu da şairin şəxsiyyətini daha aydın canlandıran cəhətlərdəndir. Şair vətənə bağlılığını bu sözlərlə ifadə edir: “Mən Azərbaycan torpağını, şanlı dədə-babalarımızın torpağını sevirəm. Azərbaycan xalqının çoxəsrli tarixi salnaməsində öz qanı ilə yeni səhifələr yazan xalqımızın oğullarının adı ilə fəxr edirəm” [4, s.92]. Şairin məqalə, məruzə və oçerklərinin başlıqlarında da müəllif “mən”inin ifadəsi əks olunmuşdur: “Mənim “Vaqif” dramım haqqında”, “Mən ... öz yaradıcılığımı öləncə qədər Füzulinin, Vaqifin üzərində aparacağam”, “Mənim Qorbunovaya cavabım”, “Yeni, 1954-cü il planlarım”. Daim

yazıb-yaratmaq əzmi ilə çalışan Səməd Vurğunun 1954-cü il üçün nəzərdə tutduğu planları hər zaman olduğu kimi əsərlərinin yazılışı və çapı ilə əlaqədardır. O hələ uşaq ikən Molla Pənah Vaqif yaradıcılığının təsiri altında olduğunu, onun gözəl şeirlərindən, aydın və xalq dilindən ilhamlandığını, ilk şeirlərini Vaqifin qüvvətli poetik cazibə qüvvəsi altında yazdığını, “Vaqif” dramında “Azərbaycan xalqının yadelli işğalçılara qarşı qəhrəmancasına mübarizəsinin epizodlarını göstərmək məqsədini” [4, s.27] izlədiyini, Vaqiflə Vidadinin ideya dostluğunu, onların ümumxalq işi uğrunda mübarizəsinə çalışdığını, əsərin Rus Dram Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmasını böyük sevinc ilə qarşıladığını nəzərə çatdırır və bu işə çox zəhmət sərf etmiş teatr kollektivini ürəkdən təbrik edir.

Məruzə və çıxışlarında bədii tərcümənin nəzəri və təcrübi məsələlərinə toxunan Səməd Vurğun bəzi tərcüməçilərin dəqiq olduqlarını, bəzilərinin isə tərcümə işinə yaradıcı yanaşdıqlarını qeyd edərək buna öz münasibətini bildirir: “... mən görürəm ki, bizim tərcümələrdə bu iki əsas prinsip indi xüsusilə nəzərə çarpır. Mən ikinci tip tərcümələri üstün tutur və sevirəm. Mənim fikrimcə, tərcüməçi gərək sözlərin hərfi tərcüməsi ilə məşğul olmasın. O, gərək yaratsın” [4, s.93].

Şair öz əsərlərinin rus dilində orijinaldakı qüvvəsilə səslənməsini istəyir və tərcüməçilərinin buna nail olmasından məmnunluğunu ifadə edir. Eyni zamanda Puşkin əsərlərini də eyni prinsiplə tərcümə etdiyini və bəzi yaradıcılıq sərbəstliyinə yol verdiyini bildirir. O, “Azərbaycan” və “Partizan Babaş” şeirlərinin rus dilinə tərcüməsində fərqliliyi, eyni müəllif tərəfindən “Azərbaycan” şeirinin çox yaxşı, “Partizan Babaş” şeirinin isə istənilən səviyyədə tərcümə edilmədiyini nəzərə çatdırmış və etiraf etmişdir ki, “Azərbaycan” orijinalda həqiqi poeziyadır, “Partizan Babaş” isə belə deyildir” [4, s.95].

Səməd Vurğun öz əsərlərinə tənqidi yanaşmasını, müəllif şəxsiyyətinin ifadəsini daha aydın belə bildirir: “Mənim “Partizan Babaş” kimi şeirlərim yüzlərcədir. “Azərbaycan” şeiri isə mənim həyatıma, bütün həyat proqramıma uyğundur. Mən nə qədər yaşayıb-yaratsam, 1933-cü ildə yazdığım bu kiçik şeirə aşıladığım motivləri bütün əsərlərimdə oxuyacaq, duyacaqsınız” [4, s.95].

Məlumdur ki, Səməd Vurğun Nizami Gəncəvinin “Leyli və Məcnun”, Şota Rustavelinin “Pələng dərisi geymiş pəhləvan” poemalarını Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Yazılarında, əsasən, “Yevgeni Onegin” poemasının tərcüməsindən bəhs edir. Hələ uşaq vaxtlarından Puşkin poeziyasına məhəbbət bəsləyən şair bütün həyatı boyu Puşkindən öyrəndiyini, yaradıcılığının onun üçün poetik məktəb olduğunu vurğulayır və “Yevgeni Onegin” əsəri onu həm oxucu, həm də şair kimi maraqlandırdığı üçün tərcümə etdiyini bildirir. Tərcümə prosesini Səməd Vurğun belə izah edir: “Mənim tərcümə üzərindəki işim çətin və mürəkkəb idi. Etiraf edirəm ki, mən öz orijinal əsərlərimdən heç birinə “Onegin”in tərcüməsi üzərində işlədiyim vaxtdakı qədər zəhmət və enerji, o qədər yuxusuz gecələr sərf etməmişəm. Nəhayət, 1936-cı ildə tərcüməni tamamlayıb son nöqtəni qoyarkən mənə elə gəldi ki, bir dağ

yerindən dəbərtmişəm... “Yevgeni Onegin”in tərcüməsi üzərindəki işin mənə nə verdiyini yalnız sonralar bütünlüklə başa düşdüm” [4, s.204].

Şair tərcümədə Azərbaycan ruhuna daima sadıq qaldığını bildirir: “Yayda mən həmişə üç ay Bakı bağlarında işlədim. Milli ruhdan uzaqlaşmamaq üçün mən həyat yoldaşımdan xahiş edərdim ki, pətfəndə Azərbaycan havaları çaldırsın. Və həmişə balkonda Azərbaycan havalarını dinləyə-dinləyə işlədim. Beləliklə, mən Azərbaycan ruhundan uzaqlaşmadım, yoxsa bu əsər mənə öz qüdrətli dalğaları üzərində apara bilərdi. Mən qorxurdum ki, rus adamına çevriləm, qorxurdum ki, dilim Azərbaycan dilindən uzaqlaşsın [4, s.97]. Səməd Vurğun “Yevgeni Onegin” əsərinin tərcüməsinə illərini sərf etdiyini, tərcümə üzərində dörd il işlədiyini bildirərək öz işinə tənqidi yanaşır, tərcümədə poeziyanın orijinaldakı kimi yüksək səviyyədə olmadığını və bu tərcüməyə əlli yaşında, rus dilinin bütün sirlərini mükəmməl mənimsədiyi zaman bir daha qayıdacağını vurğulayır. Artıq 1949-cu ildə qələmə aldığı məqalədə “Yevgeni Onegin”i, demək olar ki, ikinci dəfə, yenidən tərcümə etdiyini bildirir və qeyd edir ki, “mən öz bacarığım dairəsində çalışmışam ki, tərcümədə Puşkin şeirinin sadəliyini, onun dilinin lakonizmini, fikir və hisslərinin böyük zənginliyini, ölməz aforizmlərini, Onegin bəndlərinin obrazlarını və zahiri formasını ifadə edəm [4, s.205].

1940-cı ildə Nizami və Nəvai komitələrinin iclaslarında çıxışı zamanı Səməd Vurğun onların irsi ilə bağlı tədqiqatların və təbliğatın olmamasından, nəşr və tərcümə işlərinin ləngiməsindən, aidiyyəti qurumların bu işlərə laqeyd yanaşmasından bəhs edir. Çıxışlarının birində isə özünün “Fərhad və Şirin” əsəri haqqında olan mübahisəli məsələlər ətrafında söhbət açır. Səməd Vurğun müəllifin öz əsəri barəsində mülahizə yürütməsinin çətin olduğunu etiraf edərək göstərilən nöqsanlardan bəziləri istisna olmaqla bir çoxu ilə razılaşmadığını bildirir, bunları konkret nümunələrlə əsaslandırır. Məsələn, Şapur obrazının rəssam kimi deyil, xəyanətkar kimi təsvir edilməsini Səməd Vurğun belə izah edir: “Əgər mən qarşıma məqsəd qoysaydım ki, Şapuru böyük bir insan kimi verim, onda onun rəssamlığını daha yüksək verərdim. Lakin onun fəlakəti odur ki, talantlı olmaqla bərabər, istəyir ki, baş vəzir olsun. O da get-gedə onun talantını öldürür. Əlbəttə, burada mən Nizami yolu ilə getməmişəm, Nizamidə Şapur obrazı bambaşqadır” [4, s.55].

Şair tənqidçilərə əsərinin motivlərindən başqa Nizami Gəncəvinin “Xosrov və Şirin” poeması ilə əlaqəsinin olmamasını, yalnız böyük şairə hörmət əlaməti olaraq əsərə bəzi obrazlar daxil etdiyini bildirir. Əsərdəki dramaturji nöqsanlara gəldikdə isə Səməd Vurğun bunlarla razılaşır. Lakin bunu belə izah edir: “... mən əsərlərimi şeir ilə yazıram. Şeirin də bir xüsusiyyəti vardır ki, daima uçar. Çox vaxt görürsən ki, xəyali fikirlər, şeir mənə aparıb gedir, sonra görürəm ki, dramaturji müqavimət qırılır. Bunu düzəltmək üçün gərək şeiri qırım. Şeiri qırmağa da əlim gəlmir...”

Əgər dramaturji nöqsanlar əsərdə varsa və əsərin ümumi gedişatı onun həm dramaturji, həm konflikt, yaxud dil nöqsanlarını bizə unutturursa, mən arzu edirəm bu nöqsanlar əfv olsun” [4, s.56].

Səməd Vurğun 1945-ci ildə qələmə aldığı “Gələcək kitablar” yazısında bir növ yaradıcılıq hesabatı verir, beş pərdəli “İnsan” mənzum dramı üzərində işlədiyini bildirir: “İnsan” mənim dördüncü mənzum dramımdır. Bu əsər üzərində işləmək mənə böyük zövq verir, çünki tarixi mövzularda yazdığım əvvəlki üç əsərimdən fərqli olaraq, burada mən ilk dəfə öz müasirlərimin obrazlarına müraciət etmişəm və onların nəvələrini göstərməyə çalışmışam” [4, s.151]. Şair “Bakının dastanı” adlı mənzum epopeyasının isə beş min misraya yaxın böyük hissəsinin artıq çap olunduğunu, 1946-cı ildə bitirəcəyinə ümid etdiyini, ümumiyyətlə, poemanın təxminən on min misra olacağını qeyd edir.

Nəticə olaraq deyə bilərik ki, böyük insan və şair Səməd Vurğunun məqalələri, məruzələri, nitqləri və oçerkləri həm onun həyat və fəaliyyətinin bəzi məqamlarının, həm yaradıcılıq xüsusiyyətlərinin, həm də insanlara münasibətinin, bir sözlə müəllif şəxsiyyətinin öyrənilməsi baxımından əhəmiyyətlidir. Bu nümunələrdə şairin ömür və sənət yolları haqqında bir çox cəhətləri öz dilindən duyuruq ki, bu da müəllif “mən”ini - Səməd Vurğun şəxsiyyətini daha bariz və əhatəli ifadə edir.

Ədəbiyyat:

1. Bayramov A. Səməd Vurğun: Milli və ümumbəşəri. Bakı: “Səda” nəşriyyatı, 2006, 316 səh.
2. Famil M. Azərbaycan bədii publisistikasının sənətkarlıq problemləri. Bakı: ADU nəşriyyatı, 1973, 293 səh.
3. Səməd Vurğun. Bir səhər. AMEA ƏYİ, fond 20, saxlama vahidi 219.
4. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri. Beş cildə. V cild. Bakı: “Şərq-Qərb”, 2013, 324 səh.

NAİLƏ SƏMƏDOVA SƏMƏD VURĞUN PUBLİSİSTİKASINDA MÜƏLLİF ŞƏXSİYYƏTİ Xülasə

Səməd Vurğun XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindəndir. O, şair, ədəbiyyatşünas, dramaturq, tərcüməçi, ictimai xadim kimi çoxşaxəli fəaliyyətə malik olmuşdur. Tanınmış elm, sənət, ədəbiyyat xadimləri Səməd Vurğun haqqında xatirələr qələmə almışlar. Bu xatirələrdə onun şəxsiyyəti, insanlara münasibəti, həyat və fəaliyyəti fərqli aspektlərdən canlandırılmışdır. Dünyasını erkən dəyişməsi səbəbindən şair özü xatirələrini yazmamışdır. Lakin məqalə, məruzə, nitq və oçerklərində ömür yolu və yaradıcılığının ayrı-ayrı mərhələləri işıqlandırılmışdır. Onun publisistikasında müəllif şəxsiyyətini-obrazını görürük. Bu nümunələrdə Səməd Vurğunun daxili aləmi, dünyagörüşü daha aydın nəzərə çarpır.

Məqalədə Səməd Vurğun publisistikasında müəllif şəxsiyyətinin təzahürü fərqli nümunələrlə təsvir və təhlil edilmiş, şairin öz yaradıcılığı əsasında həyat və fəaliyyəti haqqında məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: Səməd Vurğun, məqalə, müəllif, очерк, şəxsiyyət

NAILA SAMADOVA

**THE AUTHOR'S PERSONALITY IN SAMAD VURGUN'S
PUBLICISTICS**

Summary

Samad Vurgun is one of the prominent representatives of 20th century Azerbaijani literature. He had a multifaceted activity as a poet, literary critic, playwright, translator, and public figure. Well-known figures of science, art, and literature have written memoirs about Samad Vurgun. In these memoirs, his personality, attitude to people, life, and activities are revived from different aspects. Due to his early death, the poet himself did not write memoirs. However, in his articles, reports, speeches, and essays, his life path and different stages of his creativity are highlighted. In his journalism, we see the author's personality-image. In these examples, Samad Vurgun's inner world and worldview are more clearly visible.

The article describes and analyzes the manifestation of the author's personality in Samad Vurgun's journalism with different examples, and provides information about the poet's life and activities based on his own creativity.

Keywords: Samad Vurgun, article, author, essay, personality

НАИЛЯ САМЕДОВА

ЛИЧНОСТЬ АВТОРА В ПУБЛИЦИСТИКЕ САМЕДА ВУРГУНА

Резюме

Самед Вурğun один из выдающихся представителей азербайджанской литературы XX века. Он вел многогранную деятельность как поэт, литературный критик, драматург, переводчик, общественный деятель. Известные деятели науки, искусства и литературы написали мемуары о Самеде Вурғуне. В этих мемуарах его личность, отношение к людям, жизнь и деятельность возрождены с разных сторон. Из-за раннего ухода из жизни сам поэт не писал мемуаров. Однако в его статьях, репортажах, речах и очерках освещается его жизненный путь и различные этапы его творчества. В его публицистике мы видим образ личности автора. В этих примерах внутренний мир и мировоззрение Самеда Вурғуна проявляются наиболее отчетливо.

В статье на разных примерах описывается и анализируется проявление личности автора в публицистике Самеда Вурғуна, а также приводятся сведения о жизни и деятельности поэта на основе его собственного творчества.

Ключевые слова: Самед Вурğun, статья, автор, очерк, личность

**Filologiya elmləri doktoru, professor Kamandar Şərifov
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.**